

# Πιλοτικό Εθνικό eTwinning Έργο Ενάντια στη Σχολική Βία και τον Εκφοβισμό

Μ. Πανουσιάδου<sup>1</sup>, Σ. Θεοδωρίδου<sup>2</sup>, Σ. Κουζούλη<sup>3</sup>, Α. Βασιλειάδου<sup>4</sup>

<sup>1</sup>4ο Ολοήμερο Δημ. Σχολείο Ωραιοκαστρου, mariapanous@gmail.com

<sup>2</sup>Τ.Ε Δημ. Σχολείου Αστυπάλαιας, stheo@alex.duth.gr

<sup>3</sup>1ο Δημ. Σχολείο Πύργου, sophiakouz@yahoo.com

<sup>4</sup>3ο Πρότυπο Πειραματικό Δημ.Σχολείο Ευόσμου, anasvas71@gmail.com

## Περίληψη

Στη συγκεκριμένη εργασία παρουσιάζονται η στοχοθεσία, οι δράσεις καθώς και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στο πιλοτικό εθνικό eTwinning έργο με τίτλο: «Στο σχολείο μου δημιουργώ, συμμετέχω και συνυπάρχω αρμονικά» (<http://twinspace.etwinning.net/1704/home>). Το έργο, που στοχεύει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτοπροστασίας των μαθητών απέναντι στη σχολική βία και τον εκφοβισμό, υλοποιήθηκε από 140 μαθητές και μαθήτριες και 4 εκπαιδευτικούς Ειδικής (Τμήμα Ένταξης) και Γενικής αγωγής τεσσάρων Δημοτικών Σχολείων, από την ηπειρωτική και τη νησιωτική Ελλάδα, κατά τη σχολική χρονιά 2014-15 μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας TwinSpace. Βασικό άξονα του συνεργατικού έργου αποτελεί η κοινή ανάληψη πρωτοβουλίας όλων των μετεχόντων στο σχεδιασμό πρωτότυπων δραστηριοτήτων και στη δημιουργία ψηφιακών (και όχι μόνο) προϊόντων, με επίκεντρο την ενθάρρυνση της συμμετοχής και αρμονικής συνύπαρξης των μαθητών σε ένα σχολείο- κοινότητα μάθησης και χαράς όπου ενθαρρύνεται η αυτενέργεια των μελών και η αποδοχή του διαφορετικού, ενώ ταυτόχρονα αξιοποιείται και αποτιμάται η δημιουργική συμβολή όλων των συμμετεχόντων.

**Λέξεις κλειδιά:** eTwinning, σχολική βία, εκφοβισμός, ΤΠΕ

## 1. Εισαγωγή

Οι βασικές αρχές της ενταξιακής εκπαίδευσης στο πλαίσιο της δημιουργίας σχολείων για όλους τους μαθητές διασφαλίζουν την πρόσβαση όλων των μαθητών σε κατάλληλα εκπαιδευτικά προγράμματα και περιβάλλοντα, μέσα και υλικά μέσω της διαφοροποίησης της διδασκαλίας, του καθολικού σχεδιασμού για τη μάθηση και της χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορίας και επικοινωνιών (Γελαστοπούλου & Κουρμπέτης, 2014).

Η αξιοποίηση των παιδαγωγικών χαρακτηριστικών των ΤΠΕ προσφέρει δυνατότητες ριζικών αλλαγών στο πλαίσιο διδασκαλίας και μάθησης, με πιο σημαντική τη δυνατότητα μετακίνησης από το δασκαλοκεντρικό σύστημα διδασκαλίας σε ανοικτά περιβάλλοντα, τα οποία ευνοούν την ενεργητική, αλληλεπιδραστική και ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση (Ζωγόπουλος, 2009).

Μια πρόταση ανοιχτού περιβάλλοντος μάθησης αποτελεί και η ηλεκτρονική

---

Β.Δαγδύλης, Α. Λαδιάς, Κ. Μπίκος, Ε. Ντρενογιάννη, Μ. Τσιτουρίδου (επιμ.), Πρακτικά Εργασιών 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Ένταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (ΕΤΠΕ), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης & Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 30 Οκτωβρίου – 1 Νοεμβρίου 2015

αδελφοποίηση σχολείων (eTwinning). Το eTwinning είναι μια ευρωπαϊκή δράση του προγράμματος Erasmus+, στο πλαίσιο της οποίας σχολεία από διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες (ή και από την ίδια χώρα για φέτος μόνο, πιλοτικά) συνεργάζονται, κάνοντας χρήση εργαλείων ΤΠΕ, αποκομίζοντας παιδαγωγικά, κοινωνικά και πολιτισμικά οφέλη (<http://etwinning.sch.gr>).

Η Οικουμενική Διακήρυξη και η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού δίνουν εντολή πως όλα τα παιδιά θα πρέπει να απολαμβάνουν τουλάχιστον την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Council of Europe, 2009). Σημαντικό παράγοντα στην κατεύθυνση αυτή αποτελεί ο βαθμός στον οποίο το περιβάλλον της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα είναι τυπικό, μη τυπικό ή άτυπο.

Η μη τυπική εκπαίδευση για τα παιδιά μπορεί να περιλαμβάνει ενδοσχολικές και εξωσχολικές δραστηριότητες πέραν των στενών ορίων της διδασκτέας ύλης και δίνει έμφαση στη συμμετοχική προσέγγιση της μάθησης (Council of Europe, 2009).

Επιπρόσθετα αναφέρεται σε οποιοδήποτε σκόπιμο, εθελοντικό και οργανωμένο πρόγραμμα προσωπικής και κοινωνικής εκπαίδευσης που στοχεύει στο να αποδώσει και να εφαρμόσει αξίες και να αναπτύξει ένα ευρύ φάσμα ικανοτήτων και προσόντων για μια δημοκρατική ζωή.

Στην Ελλάδα τα δεδομένα διαφόρων ερευνών δείχνουν ότι το 10%-15% των μαθητών πέφτει θύμα διαφόρων μορφών βίας στο σχολείο (ΕΨΥΠΕ, 2008). Ο σχολικός εκφοβισμός χαρακτηρίζεται από επιθετική ή επίμονα άσχημη συμπεριφορά η οποία επαναλαμβάνεται σε μια διαπροσωπική σχέση με ανισορροπία δυνάμεων (Χιόνη, 2011). Κάθε σχολείο χρειάζεται συνεχείς προληπτικές πολιτικές για την εξάλειψη της βίας και εύκολους, εμπιστευτικούς τρόπους για τα παιδιά να καταγγέλλουν τα παράπονα τους. Η εμπλοκή των παιδιών στην ευαισθητοποίηση του κοινού και τη στήριξη των συνομηλίκων τους είναι αποτελεσματικοί παράγοντες για την καταπολέμηση της βίας στα σχολεία (Μπεζέ, 2002). Το πλέον αποτελεσματικό μέσο που μπορεί να εμποδίσει την ενδοσχολική βία και τον εκφοβισμό είναι το ίδιο το σχολείο: Το σχολείο που εντοπίζει το πρόβλημα, ευαισθητοποιείται και αναπτύσσει σταθερά τακτικές αντιμετώπισης (ΕΨΥΠΕ, 2008).

Σε συμφωνία με τη δήλωση ότι η πρόληψη της βίας στο σχολείο συνδέεται με την αναγκαιότητα να έχει, για όλους τους μαθητές, νόημα η παρουσία τους στο χώρο αυτόν (Fortin, 1998 από Μπεζέ, 2002), στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται το πιλοτικό εθνικό eTwinning έργο με τίτλο: «Στο σχολείο μου δημιουργώ, συμμετέχω και συνυπάρχω αρμονικά» το οποίο υλοποιείται από μαθητές ειδικής και γενικής αγωγής 4 Δημοτικών σχολείων της χώρας κατά τη σχολική χρονιά 2014-15 και στοχεύει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτοπροστασίας των μαθητών απέναντι στη σχολική βία και τον εκφοβισμό.

## 2. Στοχοθεσία

Συγκεκριμένα οι συνεργάτες δημιουργούν μια «δεξαμενή» δραστηριοτήτων σχετικών με το θέμα και κατάλληλων για όλες τις ηλικίες της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Στη συνέχεια προχωρούν στη δημιουργία ενός κοινού λογότυπου του έργου και επεξεργάζονται διάφορες μορφές σχολικής βίας και σχολικού εκφοβισμού διαλέγοντας τις δραστηριότητες που επιθυμούν από το κοινό αποθετήριο, έτσι ώστε οι μαθητές να καταστούν ικανοί να αναγνωρίζουν τις διάφορες μορφές βίας και εκφοβισμού προτείνοντας ταυτόχρονα τρόπους διαχείρισης/αντιμετώπισής τους. Οι 140 μετέχοντες μαθητές με την εμψύχωση 4 εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, συνεργάζονται στην παραγωγή συλλογικών ψηφιακών αντικειμένων (με τη μορφή μηνιαίας αφίσας για κάθε μία από τις προτεινόμενες θεματικές) αξιοποιώντας όλες τις προτάσεις των συνεργατών. Το έργο ολοκληρώνεται με την αποτίμησή του από όλους τους συμμετέχοντες και στοχεύει σε:

- Καλλιέργεια της ψυχικής ανθεκτικότητας, αυτεπάρκειας και θετικής αυτοεικόνας των μαθητών μέσα από την εκπαίδευση των μαθητών σε δεξιότητες απαραίτητες για την αντιμετώπιση των δυσκολιών της ζωής.
- Ομαλή ένταξη στη σχολική πραγματικότητα και ενδυνάμωση δεξιοτήτων συνεργασίας.
- Καλλιέργεια της ενεργής συμμετοχής στη συνδιαμόρφωση της σχολικής πραγματικότητας και ενθάρρυνση της δημιουργικότητας.
- Αλλαγή των στάσεων των μαθητών απέναντι στο διαφορετικό.
- Υιοθέτηση συμπεριφορών αυτοπροστασίας των μαθητών από συμπεριφορές βλαβερές για τη σωματική και ψυχική τους υγεία, αλλά και αντίθετες προς τη βία και το σχολικό εκφοβισμό.
- Παραγωγή και δημοσίευση στο TwinSpace, στα σχολικά ιστολόγια ή τα προσωπικά ιστολόγια των συνεργατών εκπαιδευτικών, πρωτότυπων ψηφιακών αντικειμένων για διάχυση των αποτελεσμάτων και ενημέρωση των σχολικών eTwinning κοινοτήτων για την σχολική βία και το σχολικό εκφοβισμό.

## 3. Μεθοδολογία

Το έργο υλοποιήθηκε στο πλαίσιο της ομαδοσυνεργατικής μορφής μάθησης. Οι μαθητές όλων των σχολείων εργάστηκαν κατά κύριο λόγο σε μικρές ομάδες των 3 – 4 ατόμων, σε περιπτώσεις όμως που εξυπηρετούσε, υπήρξε συνδυασμός ομαδικής και ατομικής εργασίας. Η συγκρότηση των ομάδων έγινε με άξονες:

- Τις διαπροσωπικές σχέσεις των μαθητών και τη δυνατότητα να αναπτυχθούν συνεργατικές σχέσεις μεταξύ τους.
- Τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις τους.
- Το επίπεδο των δυνατοτήτων και των ικανοτήτων τους και τη δυνατότητα επιμερισμού αρμοδιοτήτων σε όλα τα μέλη των ομάδων.

Επίσης στο πλαίσιο του έργου επιδιώχθηκε διαθεματική διασύνδεση του θέματος με

διάφορα αντικείμενα και ειδικότερα με:

- Το αντικείμενο της Γλώσσας (ελληνικής και αγγλικής) με σκοπό την ανάπτυξη του προφορικού, κατά κύριο λόγο, αλλά και του γραπτού λόγου και αξιοποίησή του για την έκφραση συναισθημάτων.
- Το αντικείμενο της Λογοτεχνίας, δεδομένου ότι πολλές δραστηριότητες σχεδιάστηκαν με αφορμή κάποιο λογοτεχνικό κείμενο.
- Το αντικείμενο των Εικαστικών με την υλοποίηση εικαστικών δραστηριοτήτων, όπως για παράδειγμα τη ζωγραφική και το κολάζ, την προβολή ταινιών, τη μουσική ακρόαση κα.

Παράλληλα, όπως προβλέπεται στα Νέα Προγράμματα Σπουδών για το Δημοτικό, επιχειρήθηκε ο συνδυασμός όλων των δραστηριοτήτων με την ασφαλή χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ για την καλλιέργεια του ψηφιακού γραμματισμού (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011).

Για την επεξεργασία των υποενοτήτων του θέματος επέλεξαν ποικίλες τεχνικές, όπως: καταγισμός ιδεών, θεατρικό παιχνίδι, ΤΠΕ, έντεχνος συλλογισμός κ.α.

Καθ' όλη τη διάρκεια του έργου, ο ρόλος των εκπαιδευτικών υπήρξε συμβουλευτικός και εμπνευστικός, προσφέροντας ερεθίσματα και καθοδήγηση, επιλέγοντας τις κατάλληλες για τους μαθητές τους δραστηριότητες, με βάση τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες τους.

Οι συνεργάτες – εκπαιδευτικοί εστίασαν τόσο στην έκφραση συναισθημάτων όσο και στο αποτέλεσμα και αξιοποίησαν στο έπακρο τις μεταγνωστικές ικανότητες των μαθητών, δίνοντάς τους κάθε φορά τον απαιτούμενο χρόνο και τα μέσα να αξιολογούν οι ίδιοι τα επιτεύγματά τους αλλά και να επικοινωνούν και να ανταλλάσσουν απόψεις με τα υπόλοιπα μέλη του έργου μέσω της πλατφόρμας TwinSpace.

#### 4. Συνεργατικές δράσεις

Ορίστηκε μια θεματική ενότητα σχετική με το σχολικό εκφοβισμό και τη σχολική βία ανά μήνα. Με την εκκίνηση του έργου οι συνεργαζόμενες εκπαιδευτικοί δημιούργησαν στην πλατφόρμα TwinSpace μια δεξαμενή δραστηριοτήτων για κάθε προτεινόμενη δράση σε σελίδα wiki, έτσι ώστε να είναι ελεύθερο κάθε τμήμα να επιλέξει δραστηριότητες που να ταιριάζουν στην ηλικιακή ομάδα των μαθητών. Το διαδικτυο αξιοποιήθηκε ως χώρος ανταλλαγής απόψεων και επικοινωνίας, με το σχεδιασμό μιας δωρεάν ιστοσελίδας (<http://dimiourgo-simmetexo-siniparxo.weebly.com/>) την οποία ενσωματώσαμε στο TwinSpace. Η ιστοσελίδα χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο έκφρασης, δημιουργίας, προβληματισμού, επικοινωνίας, αλλά και ως χώρος προβολής και ανάδειξης των συλλογικών έργων.

#### **4.1 Νοέμβριος – Δράση 1<sup>η</sup>: Εισαγωγικά, παρουσίαση συνεργατών, συλλογικό λογότυπο έργου**

Εκπαιδευτικοί και μαθητές καλωσορίζουν και συστήνονται στο TwinSpace, με ψηφιακά βιβλία, φωτογραφίες και Voki Avatars. Δύο τάξεις αξιοποιούν προτεινόμενες δραστηριότητες της 1<sup>η</sup> Ενότητας «Μοναδικότητα» του Προγράμματος «Δεξιότητες για παιδιά του Δημοτικού» του ΚΕΘΕΑ. Μια συνεργαζόμενη τάξη δημιουργεί ένα τραγούδι. Με γνώμονα να συμπεριληφθεί η συμβολή όλων των συνεργατών, αποφασίστηκε το λογότυπο του έργου να είναι συλλογικό. Οι μαθητές δημιούργησαν τις προτάσεις τους εργαζόμενοι ομαδικά και ατομικά. Κάθε συνεργαζόμενο σχολείο πραγματοποίησε ψηφοφορίες για να αναδείξει το έργο με το οποίο και τελικά εκπροσωπήθηκε στο συλλογικό λογότυπο.

Τέλος, καταγράφηκαν οι απόψεις/εμπειρίες των συμμετεχόντων μαθητών σχετικά με τη σχολική βία, με τη μορφή έρευνας - πρώτης καταγραφής - δημοσιοποίησης αποτελεσμάτων μέσω του ψηφιακού εργαλείου Google Forms.

#### **4.2 Δεκέμβριος - Δράση 2<sup>η</sup>: «Η γλώσσα κόκαλα δεν έχει και κόκαλα τσακίζει», λεκτική βία**

Όλοι οι μετέχοντες μαθητές αξιοποιούν εκπαιδευτικό υλικό με τη μορφή βίντεο («Οι λέξεις πονάνε») και τραγουδιού («Ηλιε μου»). Εργάζονται τόσο ομαδικά όσο και ατομικά, συζητούν για τις προσωπικές τους εμπειρίες και δημιουργούν παραμύθι, σύννεφα λέξεων, κλίμακα λέξεων που πληγώνουν, εικαστική δημιουργία και ψηφιακά κόμικς με θέμα: «Η γλώσσα κόκαλα δεν έχει και κόκαλα τσακίζει». Για τη Συλλογική Αφίσα του Νοεμβρίου «Η γλώσσα κόκαλα δεν έχει και κόκαλα τσακίζει - The pen is mightier than the sword» χρησιμοποιήθηκε το ψηφιακό εργαλείο Padlet και περιλαμβάνει όλες τις δημιουργίες των μαθητών.

#### **4.3 Ιανουάριος - Δράση 3<sup>η</sup>: «Δε σε θέλουμε στην παρέα», αποκλεισμός**

Για τον αποκλεισμό επιλέγονται βιβλία για δράσεις φιλαναγνωσίας («Το χαρούμενο λιβάδι», «Η πιο όμορφη γιορτή» και «Ο Ρίκο Κοκορίκο»), τραγούδια που ενθαρρύνουν τη συμπερίληψη (όπως: «The more we get together») και αξιοποιούνται οι εμπειρίες των παιδιών. Οι μαθητές εκφράζουν τα συναισθήματά τους και προτείνουν λύσεις αντιμετώπισης του αποκλεισμού μέσα από κείμενα που αποτυπώθηκαν σε Voki Avatar, ψηφιακά και pop-up βιβλία, καθώς και μέσα από διαδραστική αφίσα Thinglink, ζωγραφιές και ψηφιακές ιστορίες κόμικς. Οι μαθητές επεξεργάζονται το βιβλίο: «Η πιο όμορφη γιορτή». Μια συνεργαζόμενη τάξη προχωρά στην αγγλική περίληψη του βιβλίου και στη συνέχεια κάθε συνεργαζόμενη τάξη αναλαμβάνει να αποτυπώσει με κινούμενη εικόνα (animation) ένα κομμάτι της ιστορίας. Οι εικόνες αυτές συνενώθηκαν σε ένα συλλογικό κινούμενο σχέδιο και αποτέλεσαν την Συλλογική Αφίσα του Ιανουαρίου.

#### **4.4 Φεβρουάριος - Δράση 4<sup>η</sup>: «Αν δεν... τότε θα...», εκβιασμός**

Για τη θεματική ενότητα του εκβιασμού και με αφορμή την Παγκόσμια Μέρα Ασφαλούς Διαδικτύου, οι μαθητές εργάζονται πάνω στο υλικό «Παίζω και μαθαίνω στο διαδίκτυο» του European Schoolnet, καθώς και σε βίντεο και ερωτηματολόγιο από το <http://www.stopbullying.gov>. Δημιουργούν τα δικά τους εκπαιδευτικά ψηφιακά αντικείμενα. Ως δράση φιλαναγνωσίας προτείνεται το βιβλίο «Ο μικρός γίγαντας και ο Κολιτσίδας» στα ελληνικά και στα αγγλικά. Οι μαθητές καταγράφουν τις εντυπώσεις τους σε book-report χρησιμοποιώντας το ψηφιακό εργαλείο παρουσίασης Powtoon. Η Συλλογική Αφίσα (Padlet) του Φεβρουαρίου συμπεριλαμβάνει τα ψηφιακά κόμικς, τα συνθήματα και τα book-report.

Μια από τις συνεργαζόμενες εκπαιδευτικούς προτείνει σε συνάδελφό της eTwinner διαφορετικού eTwinning Έργου δραστηριότητα διασύνδεσής τους, οργανώνοντας προβολή και επεξεργασία σε ομάδες της ταινίας «The hundred-foot journey», με κοινό φύλλο εργασίας που συνδιαμόρφωσαν οι δύο εκπαιδευτικοί. Τα αποτελέσματα παρουσιάστηκαν με τη μορφή ψηφιακών βιβλίων

#### **4.5 Μάρτιος-Δράση 5<sup>η</sup>: «Τα χέρια είναι για ν' αγκαλιάζουν», σωματική βία**

Για τη θεματική του Μαρτίου αξιοποιήθηκε το βιβλίο «Ο Πέτρος και η Ελένη». Μια συνεργαζόμενη τάξη εμπνεύστηκε από γλυπτά γνωστών καλλιτεχνών για να φτιάξει τα δικά της γλυπτά με πηλό, σύρμα και μολύβι. Στη συνέχεια δημιούργησε το ψηφιακό βιβλίο «Τα χέρια είναι για να φροντίζουν κι όχι για να φοβίζουν». Άλλη συνεργαζόμενη τάξη δημιουργεί (με το ψηφιακό εργαλείο Kizoa) το βίντεο «Τα χέρια είναι για ν' αγκαλιάζουν». Η τρίτη συνεργαζόμενη τάξη δημιουργεί νοητικό χάρτη συναισθημάτων και σκέψεων που προκαλεί η σωματική βία, καθώς και προτάσεων αντιμετώπισής της (ψηφιακό εργαλείο popplet). Για τη Συλλογική Αφίσα (Lino) του Μαρτίου δημιουργήθηκε ένα συλλογικό ψηφιακό κολάζ με χρήση του Online Image Editor και του Word.

#### **4.6 Απρίλιος-Δράση 6<sup>η</sup>: «Ρωτάω για να πάρω», σεβασμός στα προσωπικά αντικείμενα**

Το βιβλίο «Ο Καλλίστρατος και η Πολιτεία των αηδονιών» αποτέλεσε το βασικό υλικό προς επεξεργασία για τη θεματική του Απριλίου. Μια τάξη διασκεύασε το παραμύθι σε θεατρικό και το παρουσίασε στη συγγραφέα και τους υπόλοιπους μαθητές σε εκδήλωση που οργάνωσε η συνεργάτιδα εκπαιδευτικός για την Παγκόσμια Μέρα Παιδικού Βιβλίου. Οι συνεργάτες της δεύτερης τάξης δραματοποίησαν απόσπασμα του βιβλίου με κούκλες. Δημιουργήθηκε συνεργατικό παραμύθι με χρήση σελίδας Wiki. Για τη Συλλογική Αφίσα προτάθηκε το Kizoa ως εργαλείο παρουσίασης έργων των παιδιών πάνω στο θέμα του Σεβασμού στα προσωπικά αντικείμενα και την περιουσία.

## 5. Αποτελέσματα - Αντίκτυπος του έργου

Η ολοκλήρωση των κοινών δραστηριοτήτων του έργου προϋπέθετε τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση όλων των συμμετεχόντων. Το στοιχείο της θετικής αλληλεξάρτησης εξασφαλίστηκε μέσω της κατανομής ρόλων μεταξύ των συνεργατών, της συγκρότησης οργανογράμματος, του επιμερισμού των εργασιών, των υλικών και των πηγών, και της υιοθέτησης ενός κοινού στόχου όχι μόνο για το συνολικό έργο αλλά και για τις επιμέρους δραστηριότητες (Ματσαγγούρας, 2000). Η συνεργατική δομή οργάνωσης του έργου ενίσχυσε τις κοινωνικές και συνεργατικές δεξιότητες των συμμετεχόντων, ευνόησε την αλληλεπίδραση των μαθητών και καλλιέργησε κλίμα συλλογικότητας ανάμεσα σε μαθητές, εκπαιδευτικούς και γονείς.

Κατά την υλοποίηση του συγκεκριμένου έργου οι εκπαιδευτικοί είχαν τη δυνατότητα να εξασφαλίσουν τις κατάλληλες συνθήκες που ευνοούν τη διαμόρφωση ενός ασφαλούς πλαισίου λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας, στο οποίο οι μαθητές αντάλλαξαν απόψεις, συνεργάστηκαν και εξέφρασαν προσωπικές εμπειρίες. Επίσης, μέσω της καλλιέργειας δεξιοτήτων επικοινωνίας διαμορφώθηκε κλίμα αμοιβαίου σεβασμού και αποδοχής της διαφορετικότητας που συνέβαλε στην ανάπτυξη δεξιοτήτων διαχείρισης συγκρούσεων.

Με τη δημιουργία περιβάλλοντος αυθεντικής μάθησης ενισχύθηκε η ανάπτυξη πρωτοβουλιών, η καλλιέργεια ταλέντων και η ανάπτυξη δημιουργικής και ανακαλυπτικής μάθησης. Δόθηκε, έτσι, στους μαθητές κίνητρο έκφρασης και δημιουργίας, συμμετοχής στις κοινές δράσεις και σύνδεσης της μάθησης με την καθημερινή ζωή.

Αποτέλεσμα της βιωματικής μάθησης ήταν η ενίσχυση της θετικής αυτοεικόνας και αυτοεκτίμησης των μαθητών, η καλλιέργεια της συναισθηματικής νοημοσύνης και της ενσυναίσθησης καθώς και η βελτίωση της επίδοσης των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που υποστηρίχτηκαν από το Τμήμα Ένταξης αλλά και όλων των μαθητών που συμμετείχαν.

Οι ΤΠΕ αξιοποιήθηκαν δημιουργικά ως εργαλεία αναζήτησης πληροφοριών, ως μέσα επικοινωνίας, αξιολόγησης, δημιουργίας, ψυχαγωγίας και διάχυσης της πληροφορίας

Οι δραστηριότητες του έργου επιδίωξαν την ενσωμάτωση των γνωστικών αντικειμένων της διδακτέας ύλης ώστε να διευρυνθούν οι γνωστικές εμπειρίες των μαθητών και να αναπτυχθούν οι επιμέρους γνωστικές δεξιότητες τους.

Τα συνεργατικά προϊόντα του έργου αλλά και όλα τα στάδια της υλοποίησης του αναδεικνύουν τη συλλογική προσπάθεια που έγινε και την αμοιβαία συνεισφορά και συμβολή όλων των συνεργατών.

Πρόκειται για γεγονός που καταδεικνύει την ουσιαστική επίτευξη του κοινού στόχου: την ύπαρξη νοήματος στην παρουσία των μαθητών μέσα στο σχολείο τους μέσω της δημιουργίας ενός αποθετηρίου δραστηριοτήτων σχετικών με την

αυτοπροστασία τους από τη βία - κατάλληλων για όλες τις ηλικίες της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, και όχι μόνο, που διασφαλίζουν την επιθυμία και επιδίωξη για την ύπαρξη σχολείων όπου οι μετέχοντες έχουν τη δυνατότητα να δημιουργούν, να συμμετέχουν και να συνυπάρχουν αρμονικά.

### **Βιβλιογραφία**

- Γελαστοπούλου, Μ. & Κουρμπέτης, Β. (2014). Η αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών στο πλαίσιο της ενταξιακής εκπαίδευσης. *Πρακτικά 9ου Πανελλήνιου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή "Τεχνολογίες Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση"*, Ρέθυμνο. Ανακτήθηκε 16/4/2014, από τη διεύθυνση <http://www.edc.uoc.gr/~hcicte2014/index.php/2015-01-06-17-10->
- Council of Europe. (2009). *Compasito, Manual on human rights education for children*. Ανακτήθηκε 16/4/2014 από τη διεύθυνση <http://www.eycb.coe.int/compasito/>
- eTwinning. (2014). *Η κοινότητα των σχολείων της Ευρώπης*. Ανακτήθηκε 16/4/2014 από τη διεύθυνση <http://etwinning.sch.gr>
- ΕΨΥΠΕ. (2008). *Ενδοσχολική βία και εκφοβισμός. Αιτίες, επιπτώσεις, αντιμετώπιση*. Ανακτήθηκε 22/2/2012 από τη διεύθυνση <http://epsype.blogspot.gr/2012/02/6.html>
- Ζωγόπουλος, Ε. (2009). Νέες τεχνολογίες και μέσα επικοινωνίας στην εκπαιδευτική διαδικασία. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα από την εφαρμογή τους. *Πρακτικά 5ου Πανελλήνιου Συνεδρίου «ΤΠΕ και Εκπαίδευση»* (τ.' Β), Σύρος 8-10/5/2009, 337-349.
- Κατσιώνη, Μ. (2012). *Η πιο όμορφη γιορτή*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Μαντουβάλου, Σ. (2002). *Ο Ρίκο Κοκορίκο*. Αθήνα: Μικρή Μίλητος.
- Ματσαγγούρας, Η. (2000). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Μπεζέ Α. (Επιμ.) (2002). *Βία στο σχολείο... Βία του σχολείου*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Νευροκοπλή, Β. (2014) *Ο Καλλίστρατος και η Πολιτεία των αηδονιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνική Βιβλική Εταιρεία.
- Oram, H. (1999). *Ο μικρός Γίγαντας και ο Κολλιτσιδάς*. Αθήνα: Εκδόσεις Άγκυρα.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2011). *Το διδακτικό σχέδιο*. Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών, Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό – Τόμος Β' Ειδικό Μέρος ΠΕ70 Δάσκαλοι. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.



Wells, R. (1998). *Ο Πέτρος και η Ελένη*. Αθήνα: Εκδόσεις Δελθιθανάσης.

Χιόνη, Μ. (2011). *Αγωγή Υγείας στο σχολικό περιβάλλον. Παρέμβαση για την πρόληψη του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού*. Αθήνα, ISBN: 978-960-93-3122-7.